

forma *azuda* amb alguna variant de sentit, veg. DCEC I, 352b25; és probable tanmateix que amb aquest mode de creació es combinés l'existència en àrab del nomen unitatis *sudda* (coexistent, com és tan corrent, amb *sudd* de caràcter col·lectiu); en la meua obra l'afirmació que faig que el femení en -a no existeix en la nostra llengua potser s'ha de rectificar, en el sentit que tot i essent-hi molt menys estesa que en castellà, pogué tenir-hi alguna limitada existència comarcal: Cavanilles, *Observ.* (1798) usa sovint *zua* en la zona Nord; vol. I: a la p. 44 recomana de fer «*zuas*», que servirien per convertir els sembrats en hortes (cf. encara, pp. 36, 45, 50, etc.); parlant del Millars on rega el terme de Castelló diu, però, «*la azud* o presa de las aguas» (I, 104).

De l'etimologia, ultra la meua obra, en tractaren Dozy, *Gloss.*, 228-9; Neuvonen, 132-3; Eguílaz, 3252. Va donar també el port. *açude*. Complementes d'informació, sobretot referents a les coses, en Caro Baroja, *RDTP* x, 28-160; *CostCatMancom.*, vol. II; a l'Alt Aragó *añúte* ha pres en alguns punts el sentit de 'xudador en un riu, avenc per on aquest s'engoleix' (Torla, 1965).

En català *assut* és un mot propi de les zones valencianes i de les Riberes de l'Ebre. En l'ús popular el femení s'hi ha estès molt, però no hi ha desaparegut mai el masculí, que *AlcM* documenta des de 1315: «*lo açut* o resclosa: agger», OPou (*TbPu.*, p. 43). Vaig anotar-lo com a mot viu i popular durant les meves enquestes toponímiques, sense interrupció des de Xerta i Morella fins al Benicadell almenys i més enllà; no en tinc frases que el mostrin inequívocament com a femení en el Nord, però sí des del Sud de la Plana: *l'assut eixa*, Alcora, «hi ha un *asút*, la que ve de ---», Sumacàrcer, *baix de les Assuts* a Bèlgida; moltes en el terme de Benigànim, alguna d'elles amb la *a-* deglutinada: *Sut de la Foia*, d'altres no tan clares però femenines segons la concordància. Observem que la grafia adoptada oficialment amb -i, és lògica, no sols perquè és la forma que mostren els derivats *assuter* i diminutiu *assuteta* (que tinc anotada no recordo d'on), sinó perquè el tractament de *ss* com a *t* es pot considerar normal (REDDERE > *retre*, *almugatèn*, *ata-razana*, etc., *EntreDLe*. III, 85, 159).

DERIV.: *Assuter* (DFa.); *assuteta* (supra).

ASSUTZENA, de l'hispano-àr. *sussāna* id., àr. *sūsāna*. □ 1.ª doc.: primer quart S. XIX.

En el diccionari menorquí de Febrer i Cardona (1761-1841) «*assussena*: azucena, lis, liliu», en el mallorquí de Figuera (1840) «*assussena* y millor *assucena*»,¹ també en el d'Amengual. És un mot usat només a les Balears i el País Valencià; en el Princ. es percep com a castellà i no en sé cap cas en autors del S. XIX (no en diccs. de llavors ni en el *DBal.*) Sí que fou registrat pel *DAG.*, com «*assutzena*: espècie de lliri blanc». Adoptà aquesta grafia el *DOrt.* (1917); i veient que la criticava *AlcM* com a «forma arbitrària sense fonament fonètic ni etimològic» vaig comprovar el cedulari del *DAG.*, que llavors, 1935, era

al meu abast, i vaig constatar que es fundava en una cèdula autògrafa del mateix Marian Aguiló, on aquest atribuïa aquesta pronúncia a la Vall de Sóller; així vaig publicar-ho en el *BDC* xxiv, 12 (1937) (*Entre DLe*. III, 83n.). Com vaig explicar allí, aquesta -tz- no és sorprenent en la fonètica històrica dels arabismes catalans, car també trobem tals africades,² en molts casos de geminada aràbiga, com *atzavara*, *atzabó*, *atzarena*, *atzero*; veg. els detalls en la meua nota (el primer, p. ex., provinent de *as-sabāra*). En àrab apareix el mot en diverses formes, com és natural tractant-se d'un mot d'origen estranger en àrab, segons sembla de procedència hebrea (o, menys definidament, cananea):³ els diccionaris de l'àrab clàssic registren

sūsān, *saṣān* i *sūsēn*, però a les nostres terres es deia *sussāna* com a nomen unitatis, corresponent al col·lectiu, que també s'hi registra, en la forma *sussān*.⁴

Moll ha rectificat lleialment, en conseqüència, aquella declaració en la 2.ª ed. del dicc., simplement esborrant-la; tot mantenint *assussena* com a forma bàsica i citant l'existència de la variant *assutzena*. Segurament és una bona actitud: que l'ús decideixi; car sembla un fet que la forma més estesa a les Illes i País Valencià és la que ell ha preferit. Giner i March m'escrivia ja abans (1935), des de Xixona, que allí sentia pron. *asusēna*; el 1937 em va escriure que ell ho havia sentit a dir poc pertot, i creia que sempre amb -s-, però que en l'apitxat això no prova res (pot haver-hi reducció de l'africada en data recent). Que alguns autors del Princ., no sense interès per llur data o llur autoritat, ho hagin escrit amb -tz- no prova gran cosa, car segurament es deuen fundar en l'informe d'Aguiló.⁵ Però ja no asseguraré el mateix d'algunes dades que tinc valencianes i mallorquines, favorables a l'africada. La d'Escalante (c. 1870) *asutsena*, que indico en aquell article, és veritat que no la tinc comprovada en una ed. del S. XIX i caldria fer-ho; de tota manera ja és dubtós que això pugui remuntar a Aguiló; o quan veiem que FCarreres i de Calatayud escrivia *azutcena* en un article publicat el 1936 (*ACCV* VIII, 39).

En tot cas no ve d'Aguiló l'ús que en féu el bon poeta judeo-mallorquí Josep Tarongí: «la mar barbulladora / que s'entretén jugant ab *atzucenes*» en la poesia *Sóller* publicada en el volum *Poetes Balears* (Ci. de Mall., 1873, p. 558), ¿Hem de creure que tot ve de Sóller? O més aviat tenint en compte les personalitats d'Aguiló i de Tarongí, ¿podem sospitar que hi ha ací alguna tradició familiar d'afinitats jueves? (cf. avui judesp. *asusena* entre els jueus marroquins, Benoliel, *BRAE* XIV, 574). Tan respectable fóra una cosa com l'altra. I en tot cas està assegurat que la variant amb -tz- té un fonament legítim i des de molts segles.

El mot àrab va passar també al cast. *azucena* i el port. *açucena*, veg. DCEC, cf. Dozy, *Gloss.*, 228; Eguílaz, 325.

¹ No és ben clar què vol dir amb això de «y millor», però no sembla que es pugui referir a la qüestió de la -tz- i deu ser solament ortogràfic. En l'au-